

Discussienota aanleg Zonneweide Langesteeg 21 Bennekom

Introductie

LC Energy is een commerciële onderneming in zonnepanelen gevestigd in Wageningen¹. Zij heeft het initiatief genomen om op een perceel landbouwgrond van 10 hectare aan de Langesteeg 21 in Bennekom zonnepanelen aan te leggen. Het betreffende perceel grenst aan de Dijkgraaf. Deze grond is eigendom van de Wageningen Universiteit (WUR) maar ligt op grondgebied van de Gemeente Ede. De opgewekte energie komt ten goede aan de behoefte van de WUR in Wageningen.

In het bestuursakkoord 2018-2022 van maart 2018 gesloten door de CDA, ChristenUnie, GemeenteBelangen, GroenLinks en VVD is de doelstelling vastgelegd om in 2050 energieneutraal te zijn. Dat zou mede moeten worden gerealiseerd door onder andere 50 hectares aan zonnenvelden aan te leggen in de Gemeente Ede.

Deze doelstelling in het bestuursakkoord is in tegenspraak met wat is opgenomen in het Ontwerpprogramma Buitengebied 2016². Het doel van dit programma is 'om een actueel, integraal kader te bieden om het buitengebied vitaal te houden en voorbereid te zijn op huidige en zoveel mogelijk ook op toekomstige ontwikkelingen, en daarbij de ruimtelijke kwaliteit van het gebied te behouden en te versterken'³. Onder het 'Thema agrarische sector' is onder het kopje 'Wat gaan we doen' vermeld, dat "Mogelijkheden voor zonne-energie op basis van dubbel ruimtegebruik: op daken en binnen bestaande bouwblokken"⁴.

De komende maanden worden de voorwaarden verduidelijkt waaronder die velden kunnen worden aangelegd, zoals op wat voor soort gronden en hoe de opgewekte energie ten goede komt aan de lokale gemeenschap.

Inmiddels heeft de CDA vragen gesteld om helder te krijgen hoe dit initiatief van LC Energy zich verhoudt tot wat is vastgelegd in het bestuursakkoord.

De aan te leggen zonneweide zou moeten komen op een perceel van 10 hectare dat tegenwoordig eigendom is van de Wageningen Universiteit (WUR).

Bijeenkomst

Op 26 juni lichtte LC Energy op de boerderij aan de Langesteeg 21 Bennekom de directe omwonenden in over de wens om een zonneweide te realiseren aan de Langesteeg. Daarbij is aangegeven dat het om een pilot project zou gaan voor de duur van 20 jaar waarna de grond weer beschikbaar zou komen voor agrarische gebruik. Tevens is aangegeven dat het vergunningen traject een ½ jaar zou duren zodat in maart 2019 een SDE subsidieaanvraag zou kunnen worden gedaan.

Er klonken flinke bedenkingen over de aanleg op deze gronden tijdens deze bijeenkomst op de boerderij. Die bedenkingen worden naast andere argumenten tegen de aanleg op deze plaats, hieronder weergegeven en nader toegelicht.

Bedenkingen

1. Alternatief zonnepanelen op daken van WUR gebouwen, zonneladder

¹ Zie website www.lcenergy.nl/

² Ontwerp **Programma Buitengebied** Gemeente Ede juni 2016.

³ Pagina 8 Ontwerp **Programma Buitengebied** Gemeente Ede juni 2016

⁴ Pagina 56 Ontwerp **Programma Buitengebied** Gemeente Ede juni 2016.

De WUR heeft een groot aantal gebouwen binnen de Gemeente Wageningen. Deze gebouwen hebben gezamenlijk een groot oppervlak aan daken. Op dit moment is lang niet al het dakoppervlak van deze gebouwen benut.

In het Binnenveld, het open gebied tussen de gemeenten Ede, Wageningen, Rhenen en Veenendaal, is een grote vraag naar agrarische grond. Schaalvergroting van de agrarische bedrijven is noodzakelijk om levensvatbaar te kunnen zijn en blijven. In dit gebied is al veel agrarische grond, meer dan 300 ha, onttrokken aan de landbouw door omvorming tot natuurgebied. Onttrekking van deze 10 hectare is weer een behoorlijke reductie van de beschikbare grond. Daarbij komt dat in het klimaatverdrag van Parijs staat dat duurzame energie de voedselproductie niet in het geding mag brengen⁵.

Ook vindt de Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving Berno Strootman het onverstandig om nu al zonneparken aan te leggen op landbouwgrond. Hij vindt dat de projectontwikkelaars hun energie tot 2040 beter kunnen richten op het vol leggen van daken en het benutten van 'weesgronden', locaties in de openbare ruimte die nog niet worden benut. 'De rest van de wereld begrijpt ook niet dat uitgerekend een land met zo'n hoge landbouwproductiviteit deze gronden opoffert aan de productie van elektriciteit uit zonne-energie.'⁶

Ook adviseert het College van Rijksadviseurs om bij het opwekken van duurzame energie rekening te houden met de ruimtelijke impact en kwaliteit om zo verrommeling van het Nederlandse landschap en daardoor een toename van de maatschappelijke weerstand te voorkomen. Daarom adviseert zij onder andere om ruimtelijke regie te voeren bij het verduurzamen van de energievoorziening en een Nationale Structuurvisie Energie te formuleren⁷. Wiebes is van mening dat de verantwoordelijkheid voor de inrichting van het platteland bij gemeentes en provincies ligt⁸. Volgens de Rijksadviseur Landschap en Water, Berno Strootman, is het probleem hierbij, dat gemeentes soms te snel meegaan in plannen van zonneprojectontwikkelaars. In het buitengebied zouden alleen zonne-akkers mogen komen als alle andere opties zijn uitgeput vindt hij. Strootman is van mening dat we het buitengebied niet moeten transformeren in een soort industrielandchap⁹.

Ten behoeve van het opstellen van beleid rond de aanleg van zonnevelden is voor gemeenten, regio's en provincies een zonneladder / ladder van zon¹⁰ opgesteld die deze organisaties de mogelijkheid biedt om te zorgen dat zonnevelden worden ontwikkeld op een verantwoorde manier en op de juiste locaties en tevens worden geaccepteerd door de omwonenden en andere belanghebbenden. Met behulp van de Ladder worden de mogelijkheden op een rij gezet, van meest wenselijk naar minst wenselijk, waarbij het uitgangspunt ruimtelijke kwaliteit is en zuinig, meervoudig ruimte gebruik. Dat laatste betekent dat zonnepanelen bij voorkeur worden gecombineerd met andere functies, zoals een dak of parkeergarage. Een zonnepark op braakliggende grond of agrarische grond daarentegen valt niet meer te combineren met iets anders.

Financieel gezien lijkt het meest aantrekkelijk om zonnepanelen te realiseren op landbouwgrond. Wat we nu zien is dat er lukraak grond gekocht of gecontracteerd met als voornaamste doelstelling er m.b.v. een zonneweide een interessante business case van te maken. Deze business cases drijven

⁵ Zie www.nu.nl/klimaat/4181610/belangrijkste-punten-van-klimaatakkoord-in-parijs.html en ook <https://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/l09.pdf>

⁶ Bron "Nieuwe Oogst, 27 juni 2018".

⁷Zie www.collegevanrijksadviseurs.nl/adviezen-publicaties/publicatie/2018/04/03/petaplan

⁸Zie www.thebluedeal.nl/wiebes-zonneparken-op-landbouwgrond-laatste-optie/

⁹Zie www.thebluedeal.nl/wiebes-zonneparken-op-landbouwgrond-laatste-optie/

¹⁰Zie www.gnmf.nl/wp-content/uploads/2018/04/20180424-GNMF-handreiking-zonnevelden.pdf

voor een groot deel op subsidie. Door voor de zonnepanelen landbouwgrond te gebruiken, plukken de investeerders het laaghangende fruit. Hieris het volgende op tegen: Subsidie gelden verdwijnen richting investeerders, vaak investeringsmaatschappijen. Deze gelden komen zo niet terecht bij diegenen die de lasten van het zonnenveld ervaren (zie burgerparticipatie). Daarnaast kunnen deze gelden niet worden ingezet voor ontwikkeling van zonne energie op de eerste treden van de zonneladder. Kortom, er is dringend landelijk coördinerend beleid nodig.

Ten behoeve van het ontwikkelen van een plan voor het plaatsen van zonnepanelen op een verantwoorde manier en op de juiste locaties die worden geaccepteerd door de omwonenden, de in het gebied wonende agrariërs en andere belanghebbenden, zoals bewoners van aangrenzende wijken en plaatsen, is het noodzakelijk dat de Gemeenten Ede en Wageningen de bovengenoemde zonneladder gaan gebruiken voorafgaand aan besluitvorming rond zonnepanelen.

2. Burgerparticipatie

Tot op heden is de burgerparticipatie bij de ontwikkeling van de Zonneweide aan de Langesteeg 21 te Bennekom beperkt gebleven tot de hierboven genoemde bijeenkomst op 26 juni waarbij alleen de direct omwonenden waren uitgenodigd. In het Klimaatakkoord van Wiebes¹¹ doelt Wiebes met burgerparticipatie op het raadplegen of actief betrekken van burgers. Bijvoorbeeld dat burgers de mogelijkheid wordt geboden om mee te doen aan of financieel te participeren in lokale projecten. Of dat hen wordt gevraagd advies te geven of actief mee te denken bij de planvorming die daaraan vooraf gaat. Ook kan de overheid burgers raadplegen bij beleidsontwikkeling op nationale schaal. Immers gemeenschapszin en gedeeld eigenaarschap kunnen worden bevorderd door omwonenden te betrekken bij alle fasen van projectontwikkeling: bij de concrete planvorming, de locatiekeuze en de financiële realisatie. Zo is aan de sectortafel Elektriciteit als ambitie gesteld dat 50 procent van de lokale productie uit wind of zon in eigendom komt van de lokale omgeving¹².

Het houden van bovengenoemde bijeenkomst is wel een heel magere uitwerking van wat Wiebes voor staat ten aanzien van de rol die hij ziet voor de burger. Die burger moet actief zijn bij de uitwerking en implementatie omdat zonder die medewerking de energietransitie niet kan slagen.

3. Bijdrage energie zonneweide aan doelstelling Gemeente Ede

De opgewekte energie van de Zonneweide aan de Langesteeg 21 te Bennekom komt ten goede aan de WUR. Daartoe wordt een kabel gelegd van de weide naar een trafostation op het WUR terrein aan de Mansholtlaan. Daarbij rijst de vraag in hoeverre de panelen op de zonneweide bijdragen aan de Edese doelstelling. De direct omwonenden en de bewoners van Ede schieten daar immers niets mee op.

4. Onkruid

Door de zonnepanelen is de lichtinval op de grond beperkt en zal er onkruid onder gaan groeien. Vanwege de lage bouwhoogte is (mechanische) bestrijding van onkruid nagenoeg onmogelijk. Chemische bestrijding is niet wenselijk of verboden. De zaden van onkruiden zullen zich verspreiden over de omliggende agrarische percelen. Dit betekent dat de agrariërs van die omliggende percelen extra kosten moeten maken voor bestrijding en een lagere opbrengst per hectare zullen hebben.

¹¹Zie Klimaatakkoord Wiebes 2018, www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2018/07/10/hoofdpijnen-compleet

¹²Pagina 55 Voorstel voor hoofdpijnen voor het Klimaatakkoord hoofdstuk 5 Burgerparticipatie, zie website www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2018/07/10/hoofdpijnen-compleet

5. Ecologie

Ecologen geven aan dat zonneparken funest zijn voor de natuur. De aanleg van weides vol zonnepanelen kan grote gevolgen hebben voor het leven in en op de bodem. Nederlandse natuurbeschermers en ecologen vrezen dat dit de nekslag wordt voor kwetsbare natuur en bodemleven. 'Als bedrijven velden en akkers vullen met zonnecellen dan put dat de grond uit. 'Zonlicht en regen bereiken de bodem niet meer, met kaalslag als gevolg. Dit is funest voor insecten en weidevogels, die toch al zwaar onder druk staan. Weliswaar hebben experts nog geen sluitend bewijs. Maar internationale kennis en metingen voorspellen ellende, waarschuwen deskundigen van het Louis Bolk Instituut, het RIVM, de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en vogelorganisatie Sovon¹³.

Volgens bodemexpert Michiel Rutger zet Nederland gezond bodemleven op het spel zet. "Uitgeputte grond neemt slecht water op, terwijl dat bij stortbuien door klimaatverandering steeds belangrijker is."¹⁴.

Het instituut Louis Bolk verwacht een afname van organische stof in de bodem en primaire productie als gevolg van minder licht. Bij ecosysteemdiensten ten aanzien van bodemvruchtbaarheid, structuur, en buffering & regulatie speelt organische stof namelijk een cruciale rol. Verlies van organische stof vermindert sterk de mogelijkheid van bodems deze functies deze te vervullen. Daarom beveelt zij aan de effecten op de bodem verder te onderzoeken en om zorgvuldig om te gaan met het plaatsen van zonneparken op landbouwgrond, totdat de (lange termijn) effecten bekend zijn. Zij pleit er daarom voor om bodem ecosysteem onderzoek op te starten bij bestaande zonneparken en deze in de loop van de tijd te blijven monitoren¹⁵.

6. Kringlooplandbouw

De aanleg van een zonneweide strookt niet met het voornemen van het kabinet Rutte III om Nederland koploper te maken op het gebied van kringlooplandbouw¹⁶. Deze vorm van landbouw vormt een belangrijk aandachtspunt in de nieuwe landbouwvisie. De inzet van het huidig kabinet is dat kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen in 2030 op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau zijn gesloten en dat Nederland koploper is in kringlooplandbouw. Deze vorm van landbouw gaat uit van een systeembenadering waarbij de gezondheid en veerkracht van bodem en het gewas centraal staan. Die veerkracht wordt bevorderd door meer gebruik te maken van agrobiodiversiteit, zowel onder- als bovengronds. Bijvoorbeeld in de vorm van natuurlijke bestuiving en biologische gewasbescherming waardoor een verminderd gebruik van bestrijdingsmiddelen en kunstmest mogelijk is. Daarnaast speelt efficiënt gebruik van grondstoffen een belangrijke rol in kringlooplandbouw, onder andere door stofkringlopen zoveel mogelijk te sluiten. De aanleg van een zonneweide betekent dat agrodiversiteit zowel bovengronds als ondergronds sterk wordt beperkt.

Daarnaast zal door kringlooplandbouw de behoefte aan agrarische grond nog sterker worden.

7. Open landschap, natuurlijke waarden, wildstand, flora en fauna, reflectie

¹³Bron: Trouw 25 juni 2018.

¹⁴Bron: Trouw 25 juni 2018.

¹⁵ Zie www.louisbolk.org/downloads/3270.pdf

¹⁶Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden, 8 september 2018.

www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/beleidsnota-s/2018/09/08/visie-landbouw-natuur-en-voedsel-waardevol-en-verbonden/visie-landbouw-natuur-en-voedsel-waardevol-en-verbonden.pdf

In het bestemmingsplan is vastgelegd dat het Edese deel van het Binnenveld een open gebied moet blijven. Daarom is de kweek van bomen beperkt tot bepaalde delen van dit gebied en is daar een vergunning voor nodig. Momenteel is het beoogde gebied voor de Zonneweide een open gebied. Om het zicht op de panelen niet mogelijk te maken zal er beplanting worden aangelegd rond de Zonneweide met een hoogte die het directe zicht ontnemt. Dat betekent een aantasting van het open gebied terwijl de behoefte aan een open gebied door bewoners in en rond het gebied als noodzakelijk wordt ervaren. De zonneweide legt een groot beslag op de schaarse open ruimte die zo wordt gewaardeerd vanwege de steeds verdere verstedelijking van o.a. Wageningen en Ede. De wegen in het gebied zoals de Dijkgraaf gebruiken fietsers, wandelaars en joggers vanwege fraaie uitzichten op steenworp afstand van Wageningen, Bennekom en Ede.

De zonneweide en de beplanting er om heen tast de natuurlijke waarden (wildstand, flora en fauna) van zowel het beoogde gebied als de wijde omgeving ervan aan. De beoogde plaats ligt naast een bosje met poel van het voormalige kasteel Nergena. Hazen, fazanten en reeën hebben in en rond dit bosje en poel hun leefgebied. De zonneweide verstoort dat gebied. Tevens ligt de zonneweide exact in de verbindingroute van de reeën tussen het betreffende bosje/poel en een bosje aan de Dijkgraaf.

Voor het trekken van kennistalent naar Food Valley is een mooi landschap naast mooie woonwijken onontbeerlijk. Daarom staan de Gemeenten Ede en Wageningen voor het creëren van een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving als onderdeel van de KennisAs. Op en langs deze KennisAs zal de landschappelijke kwaliteit moeten worden versterkt. Daarnaast past volgens de Wageningse coalitie het streven naar een zo groen en natuurlijk mogelijke woonomgeving naadloos in haar Coalitieprogramma 2018 – 2022¹⁷.

Gezien de constructie van zonnepanelen zullen zij reflecteren. De reflectie zal richting het zuiden zijn en zal de bewoners in het gebied ten zuiden van de Zonneweide hinderen. Daarnaast zal de reflectie ook van invloed zijn op de fauna, wildstand. Afschermen van de zonneweide door een dijk en/of beplanting rond de Zonneweide zal de hinder beperken of voorkomen maar zal de panelen aan de rand afschermen en zo een rendementsverlies zijn.

8. Pilot project, tijdelijk project

Op de bijeenkomst van 26 juni gaf LC Energy aan het betreffende project als een pilot te willen opzetten. De zonnepanelen zouden 20 jaar blijven staan. Ons is op dit moment niet de exacte doelstelling van de pilot bekend. Wel is het in het algemeen zo dat een pilot gebruikt wordt om ervaring op te doen. Deze ervaring kan daarna in vervolgprojecten worden benut. Als de pilot een lange duur heeft dan komen de uitkomsten van de pilot als mosterd na de maaltijd. Immers, toekomstige projecten kunnen niet zo lang wachten. Als de pilot daarentegen een korte duur heeft dan maakt de duur van de pilot maar een heel klein deel uit van de totale duur van minimaal 20 jaar. Het heeft er daarmee alle schijn van dat het project als pilot wordt ingezet om daarmee de zonneweide te kunnen realiseren zonder afhankelijk te zijn van en te moeten wachten op het nog te definiëren beleid van de gemeente Ede wat betreft gebruik van gronden t.b.v. zonneweides.

Daarnaast kan een zonneweide, op grond van de Uitspraak Raad van State inzake zonnepark in de Gemeente Coevorden¹⁸, worden gekwalificeerd als een tijdelijk project en/of mogelijk als een pilot

¹⁷Bron: De Gelderlander van 8 augustus 2018.

¹⁸ Zie www.raadvanstate.nl/uitspraken/zoeken-in-uitspraken/tekst-uitspraak.html?id=94652&summary_only=&q=201704604%2F1%2FA1

project waarvoor een tijdelijke vergunning voldoende is. Daarbij is niet van belang of het zonnepark ook daadwerkelijk zal worden afgebroken na 10 of 20 jaar. Volgens de Raad van State is het voldoende dat wordt aangetoond dat de activiteit zonder omkeerbare gevolgen kan worden beëindigd. Dit zou betekenen dat vanwege de tijdelijkheid deze Zonneweide 20 jaar kan blijven bestaan, maar ook dat:

- een aanvraagvergunning niet langs de gemeenteraad hoeft,
- de inspraak van de omwonenden kan worden beperkt en
- de procedure binnen ½ jaar wordt afgerond.

Bovendien maakt de kwalificatie van een pilot project het waarschijnlijk mogelijk om, naast de SDE+ subsidie, extra subsidie gelden binnen te halen.

Deze situatie is gezien bovenstaande bezwaren onwenselijk. Het gebruik van de zonneladder leidt hoogstwaarschijnlijk tot een ander beleid ten aanzien van de plaats van zonnepanelen.

9. Alternatieven

Een nadeel van zonne-energie in Nederland t.o.v. wind energie is de discontinuïteit waarmee deze wordt opgewekt. De opwekking van zonne-energie in de 3 wintermaanden is dramatisch laag namelijk slechts 20% van de energie die in de 3 zomermaanden wordt opgewekt¹⁹. Met andere woorden, voor de wintermaanden moet een alternatieve energie bron worden gebruikt. Windenergie daarentegen heeft veel betere papieren. De verdeling over het jaar is gelijkmatiger. Waar kortstondige energie-overschotten kunnen worden opgeslagen in bv batterijen van auto's e.d., kan een langdurig overschot / tekort niet door batterijen worden opgevangen. Zonne-energie kan daarmee nooit een groot deel van de totale energiebehoefte afdekken. Vanwege deze discontinuïteit en het feit dat zonneparken een groot ruimte beslag hebben, kan worden geconcludeerd dat in Nederland windenergie beter is in te passen dan zonne-energie. Wek de hoeveelheid zonne energie die, ondanks de discontinuïteit, wel is in te passen, op met zonnepanelen op daken en op niet agrarische gronden met veel minder impact op het landschap.

Voor de energie transitie zijn gemeentes nu ieder voor zich plannen aan het maken. Beter is het om dit landelijk aan te pakken en te reguleren om geen verrommeling van het landschap te krijgen. Beter is het zelfs om dit op Europees niveau te regelen. Als voorbeeld: Het is efficiënter om zonne-energie op te wekken in die regio's waar de zon meer uren en intenser schijnt. In deze regio's is door de warmte en de droogte moeilijk landbouw te bedrijven. Daarnaast is het vaak zo dat dergelijke regio's economisch gezien niet al te best presteren. Het is dan een win- win situatie door dergelijke regio's zonne-energie te laten produceren en exporteren en de regio's die een geschikt klimaat hebben voor landbouw, landbouw te laten bedrijven.

Het Nederlandse aardgasnet is relatief eenvoudig geschikt maken voor de distributie van waterstof²⁰. Dit blijkt uit een onderzoek van Kiwa in opdracht van sectororganisatie Netbeheer Nederland. Dit geeft de mogelijkheid om op zee of in de woestijn met behulp van zonne – en/of windenergie waterstof te produceren en in Nederland te distribueren via het bestaande aardgasnet.

Voordelen van een dergelijke energietransitie zijn:

¹⁹Zie <https://www.zelfstroom.nl/opbrengst-zonnepanelen-dit-is-de-beste-maand/>

²⁰ Zie www.fluxenergie.nl/huidige-gasnet-eenvoudig-geschikt-te-maken-voor-waterstof/

- Geen beslag van gronden voor zonnepanelen in Nederland;
- Benutting van niet voor agrarische doeleinden geschikte gronden voor zonnepanelen zoals woestijnen;
- Opslag van energie in de vorm van waterstof is mogelijk in tegenstelling tot elektriciteit dat maar beperkt is op te slaan;
- Landen die aardolie als een eindige inkomstenbron hebben, verkrijgen een nieuwe duurzame en oneindige inkomstenbron.

Deze nota is opgesteld door:

Comité Verontruste Omwonenden Zonnepark Dijkgraaf

En onderschreven door:

Agrarische Natuur Vereniging het Binnenveld

Stichting Leefbaarheid de Kraats en Nergena

LTO Noord afdeling Gelderse Vallei

Weidevogelwerkgroep Binnenveld Oost

Stichting Milieuwerkgroepen Ede